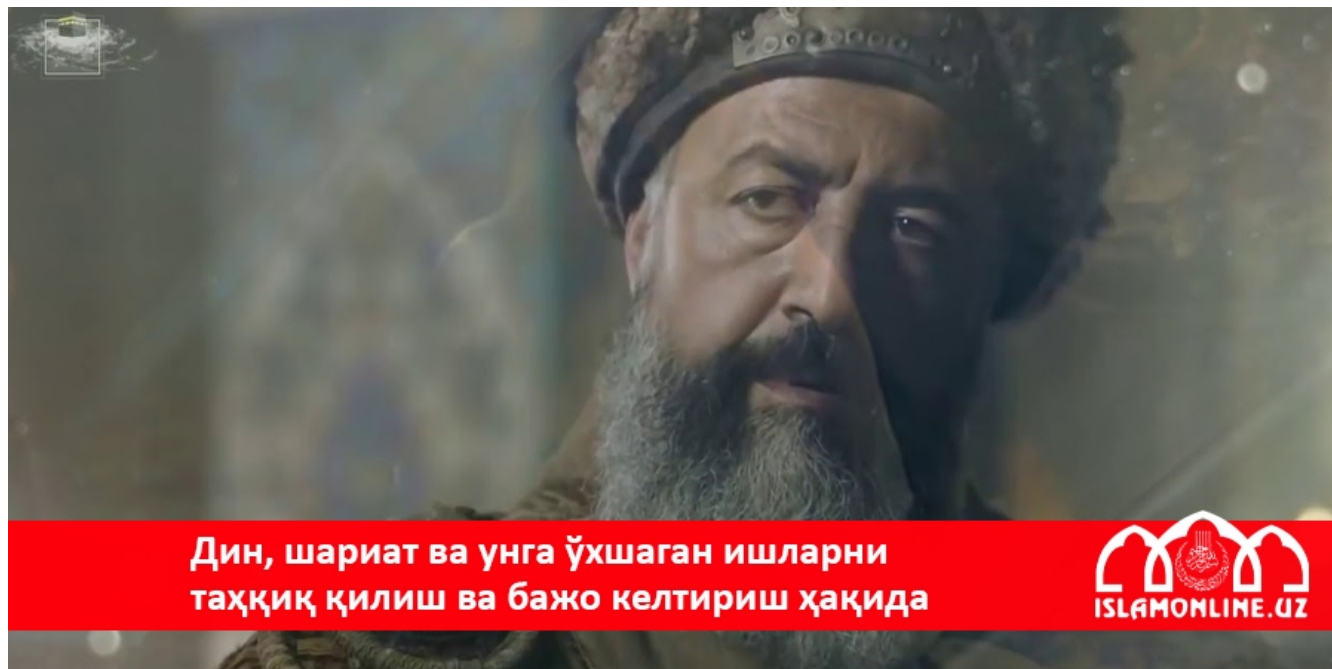

Дин ишини таҳкик қилиш, Аллох таолонинг фарзи, расулнинг суннатларини ижро этиш, уларнинг улушини хазинадан бериш, зоҳиду дарвишларни эъзозлаш ва иззатда тутиш подшоҳ учун вожиб-шартдир. Подшоҳнинг ҳафтада бир-икки мартаба дин уламоларини ҳузурига чақириши ҳам шарт. Токи улардан Ҳақ таоло амрининг табири табири ҳақида, Куръон тафсири ва расул алайҳи салавоту васаллам ҳадисларини эшитсин. Одил подшоҳлар ҳақида ёзилган ҳикояларга, анбиёлар қиссаларига кулок солсин ва кўнглини дунё ишларидан фориғ этиб бўшатсин-у, шуларга диққатини жалб қилсин. Уларга ўзаро мунозара ва баҳс қилишни буюрсин. Агарда унга бирор-бир масала номаълум бўлса, қайта сўраб олиб ёдлаб қўяди, шунда дин ва дунё ишлари савоб билан ҳал бўлади. Бирорта динсиз ва бидъат таркатувчи уни шу йўлдан уролмайди. У кучли ифодага эга, одил ва инсофли бўлади, гурур ва бидъат бундай подшоҳ мамлакатидан йўқолади, унинг кўлидан буюк ишлар келади, давлат рўзгоридан шарру фасод ишлари йироқлашади, лашкари кучли бўлиб, душмани даф бўлади. Бу дунёда яхши номи қолади, охирада эса олий мартабалар унга насиб қилади. Одамлар ҳам унинг даврида илм олишга рағбат қиладилар.

Хикоят

Ибн Умар айтадики, расулаллох менга шундай деганларки, адолат қиладиганлар ўз

адолатлари учун жаннат касрларида, кўли остида бўлган кишилар билан яшайдилар. Подшоҳларнинг энг зўр фазилатлари диндорликдир. Зероки, дин ва давлат подшоҳнинг якинларидандир. Качонки мамлакатда изтироб пайдо бўлса, дунёга халал тегади, ёмон ниятли кишилар кувват олиб, подшоҳни савлатсиз ва дардманд қиладиган бидъат ва душманлик қучайиб кетади.

Ривоят

Сафён Сурий айтадики, энг яхши султон дин аҳли билан ўтириб турувчидир, уламоларнинг энг ёмони султон билан ўтириб турувчисидир.

Ривоят

Ардашер (Бобакон) айтадики, ҳар бир султон агарда ўз хос мулозимларини сулҳ ва муроसाга келтиролмаса, билсинки, у ўзига факат ситам келтиради ва ҳалол мол ҳам ололмайди.

Масал

Лукмони Ҳаким айтадики, одам учун дунёда билимдан яхшироқ ёр йўқ ва билим ҳазинадан ҳам яхшироқдир. Чунки сен ҳазинани эҳтиёт қилишинг керак. Билим эса сени қутқаради ва муҳофаза қилади.

Ривоят

Ҳасан Басрий айтади, тозий-араб тилини яхши биладиган ва шу тил лугатига кодир бўлган киши доно эмас, доно - ҳамма билимларни эгаллаган кишидир. Бирор киши шарият қонунларини, Қуръон тафсириларини, туркий, форсий, румий тилларини билиб, араб тилини билмаса, у олимдир. Агарда араб тилини ҳам билса, яхшироқ бўлади. Чунки Аллоҳ таоло Қуръонни араб тилида нозил қилган ва ҳазрати Мухаммад саллаллоҳу алайҳи ва

олихи араб бўлганлар. Подшоҳга Аллох буюкликни насиб килса, унга давлат ва илм ёр бўлади, икки дунёда бахт топади. Чунки у бирор ишни билимсиз бажо келтиролмади ва шундай бўлишига ҳам розилик беролмади. Кара, факат подшоҳларнинг номлари жахонда машхур ва уларнинг номларини одамлар киёматгача яхшилик билан тилга оладилар. Фаридун, Искандар, Ардашер, Нўширавон, амиралмўъ-минин Умар ибн Абдулазиз, Хорун ар-Рашид, Муътасим, Исмоил ибн Ахмад Сомоний, Султон Махмуд Газнавий раҳматуллоҳи алайҳум шундай подшоҳлар эдиларки, уларнинг ҳаммага маълум ишлари ҳақида тарих китобларида ёзиб қолдирилган, ул зотларнинг арвоҳларига дуо қиладилар.

Хикоят

Ўқидимки, Умар ибн Абдулазиз даврида қаҳатчилик бўлиб, одамлар ранжу азоб чеккан эканлар. Араблардан бир қавм унинг олдига келади ва нола қилиб дейди:

- Ё амиралмўъминин! Биз қаҳатчиликдан озиб кетдик, суяғу теримиз қолди, таом йўқлигидан юзларимиз саргайди. Ҳамма умидимиз сенинг хазинандаги моллардан. Бу мол сеникими, Худоникими? Ё биз - Худонинг бандалариникими? Агарда бу молу давлат Худоники бўлса, унда Худонинг молга эҳтиёжи йўқ, биз Худо бандаларида эса эҳтиёж бор. Агарда сеники бўлса, Аллох айтганидек, «бизга садақа қилгин, чунки Аллох таоло ҳар бир садақа қилувчига муқофот берувчидир». Агарда бу мол бизники бўлса, ўзимизга ҳадя эт, токи бу аҳволдан қутулайлик. Танамиздаги теримиз қуриб кетди!

Умар ибн Абдулазизнинг уларга раҳми қелиб, қўзидан ёш оқиб:

- Сиз айтгандек қиламан, - дейди.

У тезда буйруқ бериб, одамлар хоҳишини бажо келтиради ва уларнинг мақсадлари ҳосил бўлади. Улар қайтмоқчи бўлганларида:

- Эй одамлар, қанча кетаяпсизлар? Худо бандалари сўзини менга қандай айтган бўлсаларинг, менинг айтганларимни ҳам Аллохга етказинглар, яъни мени дуойи хайр билан эсланглар, - дейди.

Араблар шундан кейин осмонга қараб:

- Ё Раб, иззатинг ҳақи Умар Абдулазиз сенинг бандаларингга нимани раво қўрган бўлса, шуни унга қайтар! - деб илтижо қилишади.

Дуо қилишлари ҳамоно бир зумда булут пайдо бўлиб, ёмғир ёғади, томчилар билан бир қогоз тушади. Олиб қарасалар, унда «Бароту мин Аллоҳи азизи ила Умар ибн Абдулазиз мин ан-нори» деб ёзилган эди. Маъноси шуки, «Бу барот Аллох азза ва жалладан Умар ибн Абдулазизга дўзах оловидан қутқариш учундир».

Шу маънодаги хикоятлар бисёр, бу фаслга шунчаси ҳам қифоя қилади.

Низомулмулкнинг

"Сиёсатнома" (Сияр ул-мулк) китобидан

